

NæringsNM 2011

Næringsutviklingen i fylker, regioner og kommuner

Innledning

Dette er åttende gang Telemarksforsking har utarbeidet NæringsNM for NHO.

NæringsNM måler og sammenlikner næringsutviklingen i fylker, regioner og kommuner. NæringsNM er basert på bedriftenes vekst og lønnsomhet, nyetableringer og næringslivets størrelse. Rangeringen gir uttrykk for hvilke steder hvor næringslivet gjør det best, målt på næringslivets egne premisser.

I NæringsNM kan vi se hvilke kommuner, fylker og regioner som har den beste utviklingen det siste året. I denne rapporten viser vi også hvilke kommuner og regioner som har vært best i næringsutvikling i det siste tiåret. Ettersom vi nå har utarbeidet NæringsNM over mange år, vil vi kunne vise interessante utviklingstrekk over tid.

Til slutt i denne rapporten har vi sett på hvilke regioner som har hatt størst framgang i NæringsNM 2011 i forhold til den foregående tiårsperioden.

Knut Vareide ved Telemarksforsking har gjennomført analysene og skrevet rapporten.

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

NÆRINGSNM.....	5
NæringsNM for regioner - hovedresultater.....	6
NæringsNM for kommuner - hovedresultater.....	7
Lønnsomhet regioner.....	8
Lønnsomhet kommuner.....	9
Vekst regioner.....	10
Vekst kommuner.....	11
Nyetableringer regioner.....	12
Nyetableringer kommuner.....	13
Næringslivets størrelse for regioner.....	14
Næringslivets størrelse for kommuner.....	15
NæringsNM for fylkene.....	16
Utviklingstrekk.....	19
Vedlegg - Liste over regionene.....	20

NæringsNM

NæringsNM er sammensatt av fire forskjellige mål for næringsutvikling: Lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivets størrelse. De tre første målene er basert på hver sin indeks sammensatt av tre forskjellige indikatorer mens næringslivets størrelse er en enkelt indikator – som vist i oversikten nedenfor og forklart i teksten under.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året. 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen. 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak.
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt. 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen. 6. Andel foretak med positiv egenkapital.
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI). 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen. 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping.
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren forteller oss om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur, mens den tredje indikatoren er andel foretak av samtlige regnskapspliktige foretak på stedet, som har vekst i verdiskapingen.

Indikatoren "næringslivets størrelse" er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen på stedet.

For hver indikator rangeres både regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av NæringsNM.

NæringsNM for regioner - hovedresultater

NæringsNM måler næringsutviklingen i regionene i Norge ut fra fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets relative størrelse. Grunnlaget for årets NæringsNM er tall fra foretakenes regnskap for 2010.

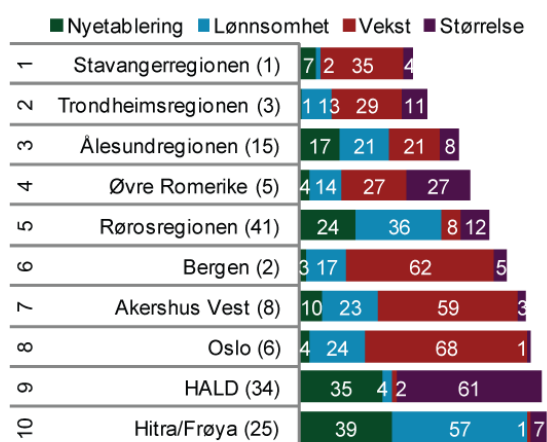
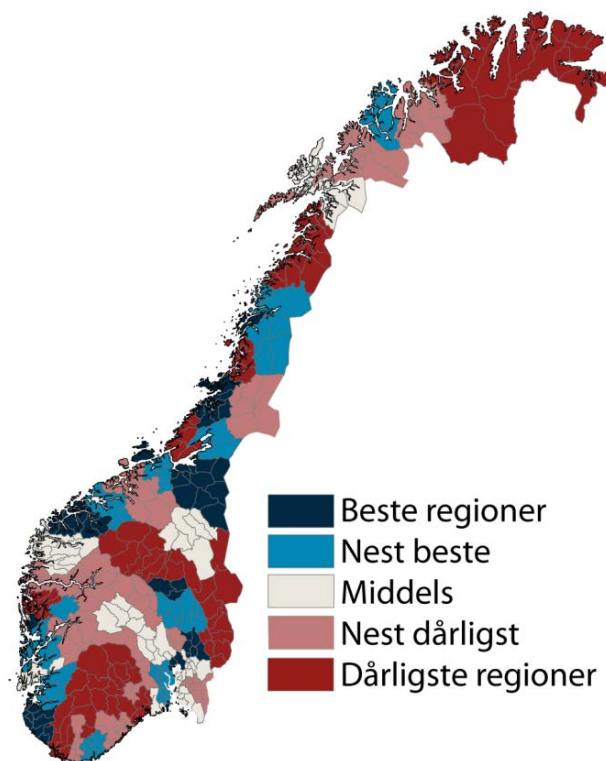
Stavangerregionen er vinner av NæringsNM i 2011 for sjuende år på rad. Trondheimsregionen er på andreplass, mens Ålesundregionen er nummer tre.

Øvre Romerike, Bergen, Akershus Vest og Oslo er regioner blant de ti beste i NæringsNM 2011, regionene har også vært blant de ti beste tidligere.

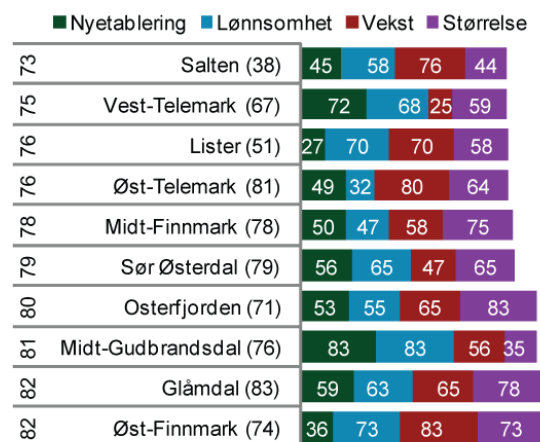
Nykommere på ti på topp er Rørosregionen, HALD (Sandnessjøregionen) og Hitra/Frøya. Regionen HALD har hatt en bemerkelsesverdig framgang, fra nest siste plass i 2004 til niendeplass i 2011.

På listen over de ti dårligste regionene finner vi mange gjengangere. Salten og Lister er imidlertid regioner som har gjort det bra i NæringsNM tidligere, men som nå er blant de ti dårligste regionene.

Kartet over de beste regionene i årets NæringsNM viser en jevnere spredning enn tidligere, etter flere år med dominans fra Vestlandet.

Figur 1: De ti beste regionene i NæringsNM 2011. Tallene inni figuren viser rangeringsnummeret for de fire målene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

Figur 2: De ti dårligste regionene i NæringsNM 2011. Tallene inni figuren viser rangeringsnummeret for de fire målene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

NæringsNM for kommuner - hovedresultater

NæringsNM for kommuner er utarbeidet etter samme metode som for regioner. Kommunene er rangert for hver av de fire målene, og deretter er rangeringstallene summert.

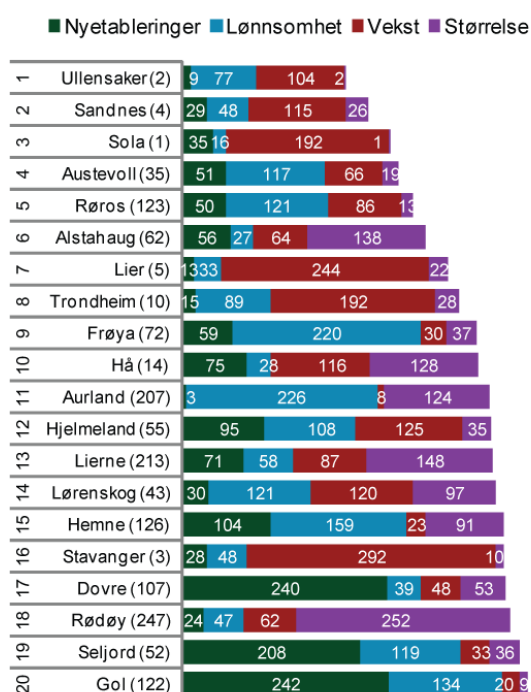
Ullensaker er vinner av NæringsNM for kommuner i 2011. Sandnes kommer på en andreplass, mens Sola er tredje best. Disse tre kommunene har alle vunnet tidligere, og er blant de fire beste kommunene de siste ti årene, sammen med Stavanger.

Austevoll, Røros og Alstahaug kommer på plassene fire, fem og seks. Dette er kommuner som har hatt sterk framgang de siste årene.

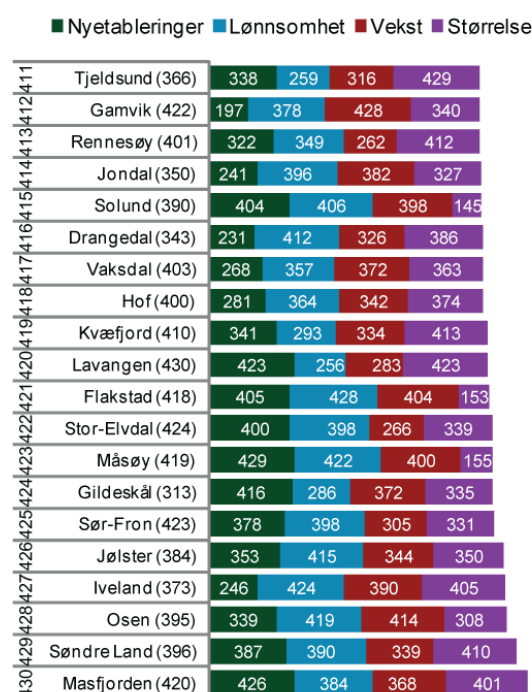
Lier, Trondheim, Hå, Lørenskog og Stavanger er kommuner som er med blant de 20 beste, og som har gjort det bra også tidligere. Kommuner som Frøya, Aurland, Lierne, Dovre og Rødøy har aldri vært i toppen tidligere. Det er små kommuner hvor resultatene kan variere mye fra år til år.

Kommunene med den dårligste næringsutviklingen er alle små kommuner med forholdsvis lite næringsliv. Små kommuner gjør det generelt dårligere enn de store kommunene i NæringsNM, selv om det finnes unntak. Tidligere har kommuner fra Nord-Norge dominert lista over de svakeste kommunene. I år er det større geografisk spredning i bunnen av lista.

Rennesøy er for andre år på rad med på lista over de dårligste næringslivskommunene. Dette står i sterk kontrast til rangeringen av bostedsattraktivitet, der Rennesøy har blitt kåret til den mest attraktive kommunen flere år på rad. Bortsett fra Rennesøy er det stort sett distriktskommuner som er blant de 20 dårligste.

Figur 3: De 20 best rangerte kommunene i NæringsNM 2010. Tallene inni figuren viser rangeringsnummeret for de fire målene. Tallene i parentes er rangering de siste fem årene blant 430 kommuner.

Figur 4: De 20 lavest rangerte kommunene i NæringsNM 2010. Tallene inni figuren viser rangeringsnummeret for de fire målene. Tallene i parentes er rangering de siste fem årene blant 430 kommuner.

Lønnsomhet regioner

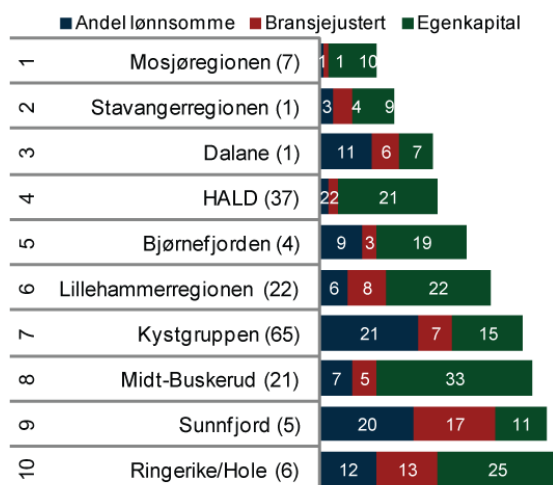
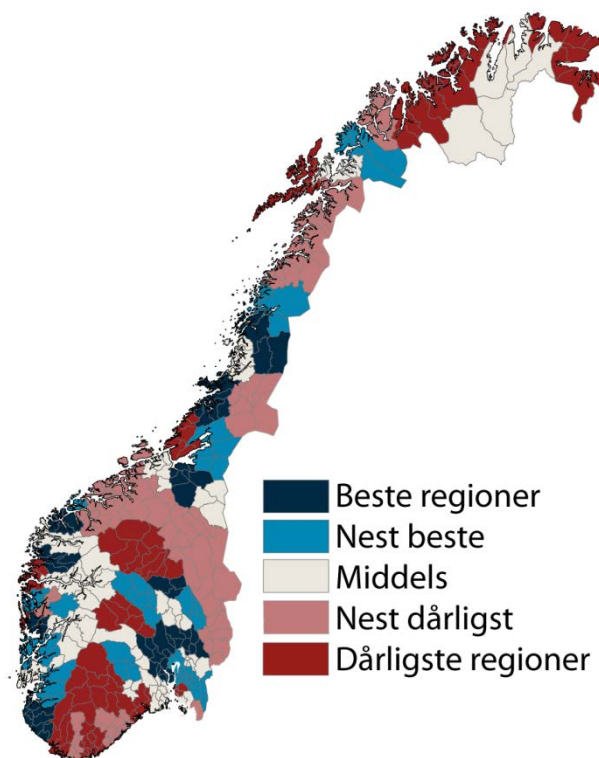
Vi har målt lønnsomheten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med positivt resultat før skatt. Den andre er andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for bransjestrukturen i regionene. Den siste indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital. Den endelige lønnsomhetsindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre lønnsomhetsindikatorerne.

Andelen lønnsomme foretak i Norge økte fra 2009 til 2010. Likevel er andelen lønnsomme foretak langt under nivået i de gode årene fra 2004–2007.

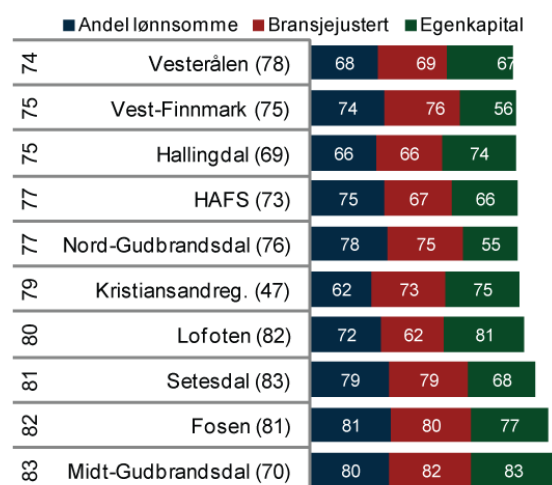
Mosjøregionen hadde best lønnsomhet i næringslivet i 2010. Stavangerregionen og Dalane er nummer to og tre. Dette er regioner som har hatt god lønnsomhet i næringslivet også tidligere.

HALD og Kystgruppen (Ytre Namdal) er regioner blant de ti beste som har hatt svak lønnsomhet tidligere. Dette er eksempler på kystregioner som har framgang.

De fleste regionene nederst i rangeringen er gjengangere. Det er imidlertid overraskende å finne Kristiansandregionen blant regionene med svakest lønnsomhet. Kristiansandregionen var inne blant de ti mest lønnsomme i 2004.

Figur 5: De ti regionene med best lønnsomhet. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre lønnsomhetsindikatorerne. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

Figur 6: De ti regionene med dårligst lønnsomhet. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre lønnsomhetsindikatorerne. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

Lønnsomhet kommuner

Lønnsomhetstallene for næringslivet i kommunene er basert på samme metode som for regioner. I rangeringen av mest lønnsomme kommuner viser vi i denne rapporten bare tall fra de 246 kommunene som har mer enn 100 innsendte regnskap.

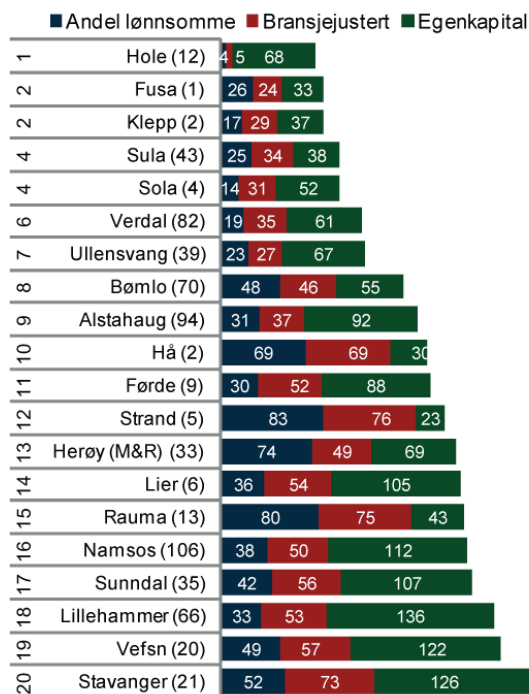
Hole hadde det mest lønnsomme næringslivet i 2010. Fusa og Klepp kom på delt andreplass. Fusa og Klepp har hatt det mest lønnsomme næringslivet i de siste fem årene.

Det er 13 kommuner fra Vestlandet på listen over de 20 kommunene som har best lønnsomhet i næringslivet. Vestlandet dominerer fremdeles, men noe mindre enn i fjor, da 16 av de 20 kommunene med best lønnsomhet var fra Vestlandet. Fjorårets vinner, Sula, er på delt fjerdeplass i år.

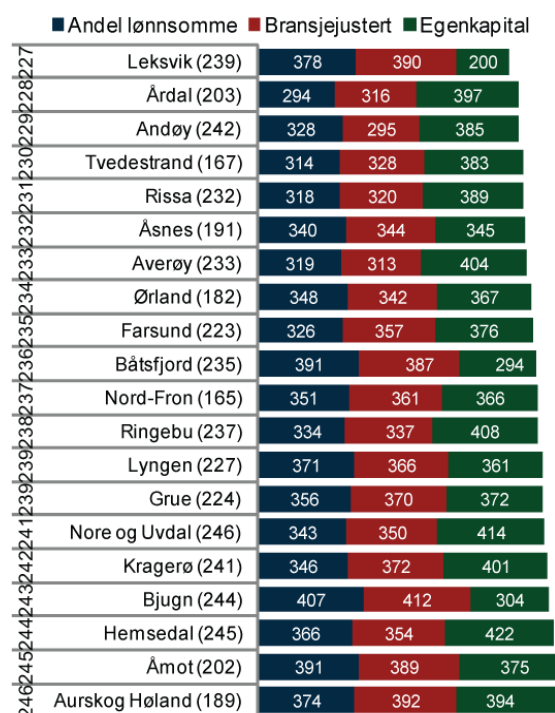
Namsos og Alstahaug er kommuner med sterk framgang. Ytre Namdal og Helgeland har hatt stor framgang det siste året.

Aurskog-Høland har den dårligste lønnsomheten av de kommunene som er store nok til å bli rangert.

Det er ganske stor stabilitet i lønnsomheten i materialet. Kommuner og regioner med høy lønnsomhet ett år har oftest også høy lønnsomhet i påfølgende år. Likevel er det noen tendenser som viser endring. Næringslivet i Nord-Norge har fått bedre lønnsomhet de siste årene, mens næringslivet på Østlandet har fått noe svakere lønnsomhet.

Figur 7: Kommuner med høyest rangering på lønnsomhetsindeksen blant de 246 kommunene med mer enn 100 innsendte regnskap. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre lønnsomhetsindikatorer blant alle 430 kommuner. Tallene i parentes angir kommunens rangering for siste fem år.

Figur 8: Kommuner med lavest rangering på lønnsomhetsindeksen blant de 246 kommunene med mer enn 100 innsendte regnskap. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre lønnsomhetsindikatorer blant alle 430 kommuner. Tallene i parentes angir kommunens rangering for siste fem år.

Vekst regioner

Vi har målt veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med realvekst. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den siste indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorene.

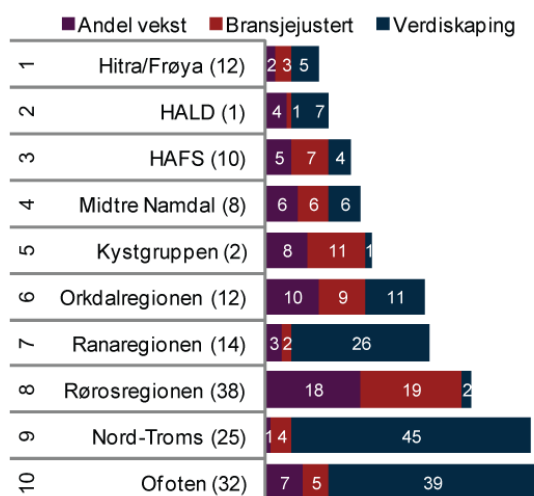
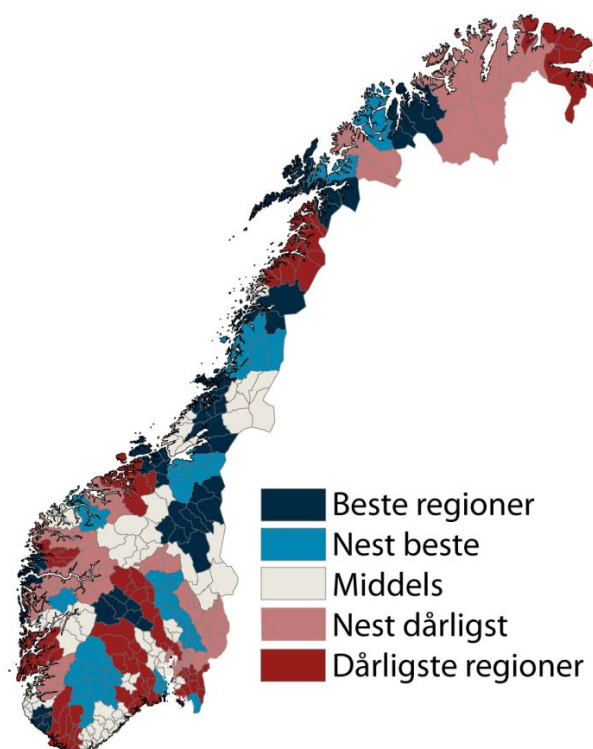
I 2010 hadde litt over halvparten, 50,1 prosent, av foretakene i Norge, en vekst i omsetning høyere enn prisstigningen. Dette er en bedring fra bunnåret 2009, da bare 47,5 prosent av foretakene i Norge hadde realvekst.

Hitra/Frøya-regionen kom best ut på vekstindeksen i NæringsNM 2011, fulgt av regionen HALD (Sandnessjøregionen) og regionen HAFS (ytterst i Sognefjorden). De fem beste vekstregionene i årets NM er alle typiske kystregioner med mye fisk og havbruk. Dette er også regioner som har hatt framgang de siste årene.

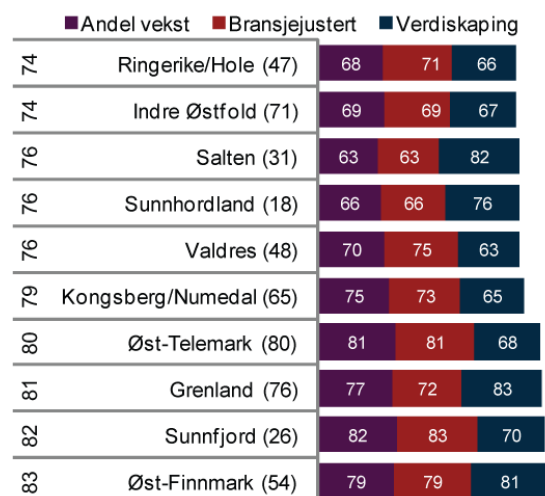
Regionene med høyest andel vekstforetak siste år er konsentrert i Midt- og Nord-Norge.

Rørosregionen og Ofoten er vekstregioner som ikke har gjort det godt på vekstindeksen tidligere.

Øst-Finnmark er regionen som ligger nederst på vekstindeksen. Sterke industriregioner som Kongsberg/Numedal, Grenland og Sunnhordland er blant de ti regionene med svakest resultater på vekstindeksen i 2011. Salten har også hatt gode resultat tidligere, men gjør det dårlig på vekstindeksen, sist år.

Figur 9: De beste vekstregionene. Tallene i figuren viser rangeringen for de tre vekstindikatorene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

Figur 10: De svakeste vekstregionene. Tallene i figuren viser rangeringen for de tre vekstindikatorene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for siste fem år.

Vekst kommuner

Veksttallene for næringslivet i kommunene viser stor variasjon fra år til år. Samtidig er det ikke så klare geografiske mønstre når det gjelder vekst som for lønnsomhet og nyetableringer. Mange kommuner i distriktene har høy andel vekstforetak i 2010, i likhet med året før. I rangeringen viser vi bare kommuner med over 100 innsendte regnskap.

Andebu i Vestfold kommune kom best ut på vekstindeksen i NæringsNM 2011, av kommuner med over 100 regnskapspliktige foretak.

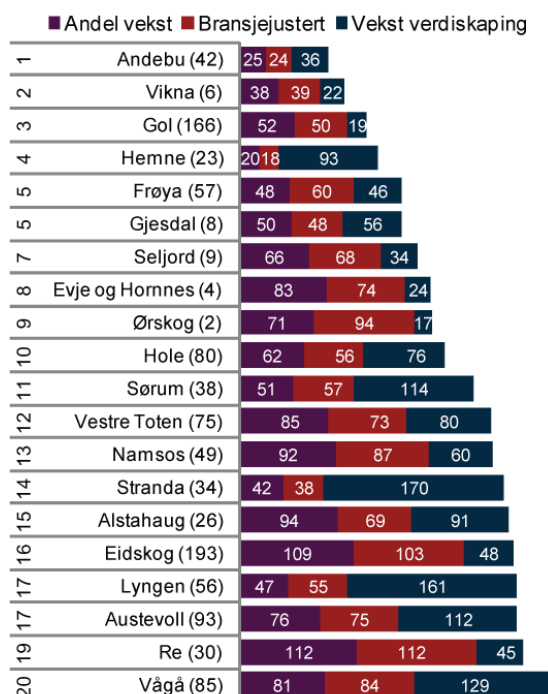
Vikna og Gol kom på andre- og tredjeplass.

Listen over kommuner med høyest andel vekstforetak er dominert av små kommuner og distriktskommuner. Namsos er den største kommunen av de med høyest vekst.

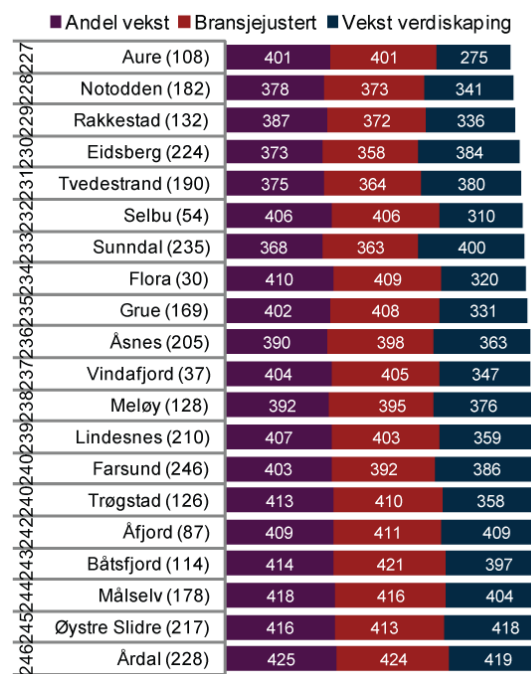
Kommuner som Ørskog, Evje og Hornnes, Vikna, Gjesdal og Seljord er kommuner som har hatt høy andel vekstforetak i de siste fem årene.

Årdal hadde lavest andel vekstforetak siste år.

Vindafjord og Flora er kommuner som er blant kommunene med lavest andel vekstforetak i 2010, men som har hatt ganske sterk vekst tidligere.

Figur 11: Kommunene med høyest rangering på vekstindeksen. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre vekstindikatorene. Tallene i parentes angir kommunens rangering for siste fem år.

Figur 12: Kommunene med lavest rangering på vekstindeksen. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre vekstindikatorene. Tallene i parentes angir kommunens rangering for siste fem år.

Nyetableringer regioner

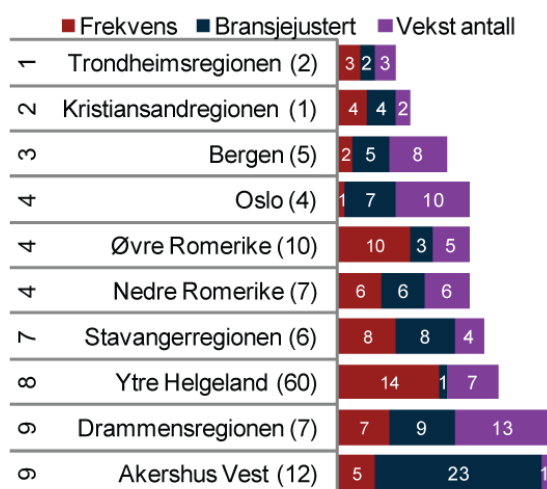
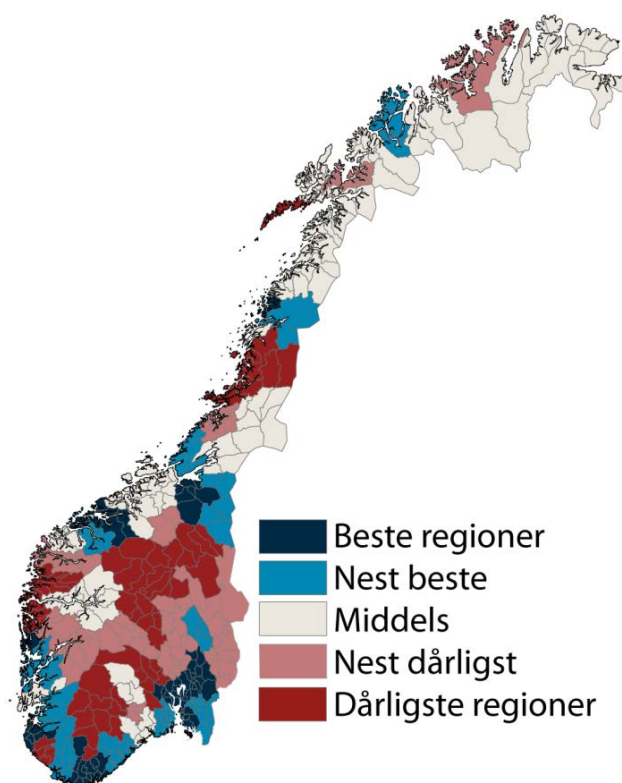
Vi har målt nyetablering i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er etableringsfrekvens, som er nyregistrerte foretak som andel av eksisterende antall foretak. Den andre indikatoren er etableringsfrekvensen justert for bransjestrukturen i regionene. Den siste indikatoren er vekst i antall foretak, som er nyregistrerte fratrukket nedlagte, som andel av eksisterende foretak.

Antall nyregistrerte foretak økte litt i 2010, etter tre år med nedgang. Antall nyetableringer er fremdeles langt under nivået fra årene 2005–2008.

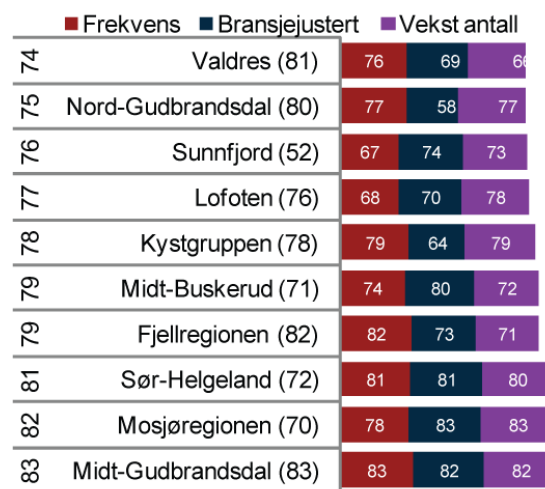
Trondheimsregionen er beste etableringsregion i NæringsNM 2011, foran Kristiansandregionen. Dette er også de beste etableringsregionene de siste fem årene sett under ett.

Ytre Helgeland er årets overraskelse. Ytre Helgeland har vært rangert sist av regionene i sju av årene etter 2000. Alle regionene på Helgeland har rykket kraftig fram på flere indikatorer det siste året.

På kartet kan vi se at regionene rundt Oslofjorden har mye nyetablering. Disse regionene har også høy vekst i folketallet, noe som naturlig påvirker etableringstallene positivt.

Figur 13: De ti beste regionene på etableringsindeksen 2011. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre etableringsindikatorerne. Tallene i parentes angir regionenes rangering siste fem år.

Figur 14: De ti svakeste regionene på etableringsindeksen. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre etableringsindikatorerne. Tallene i parentes angir regionenes rangering siste fem år.

Nyetableringer kommuner

I rangeringen viser vi bare kommuner med over 500 registrerte foretak i Enhetsregisteret.

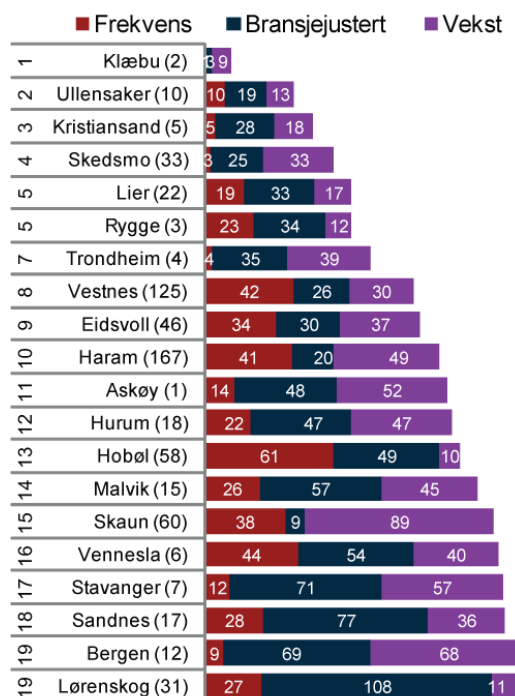
Klæbu er norgesmester i etableringer i NæringsNM 2011. Ullensaker og Kristiansand er nummer to og tre.

Kommunene med mest nyetablering er i stor grad lokalisert i nærheten av Oslo, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand. Samtidig er de fleste kommunene blant de 20 beste, også høyt rangert i siste femårsperiode. Unntakene er Haram og Vestnes, som har hatt sterk framgang det siste året.

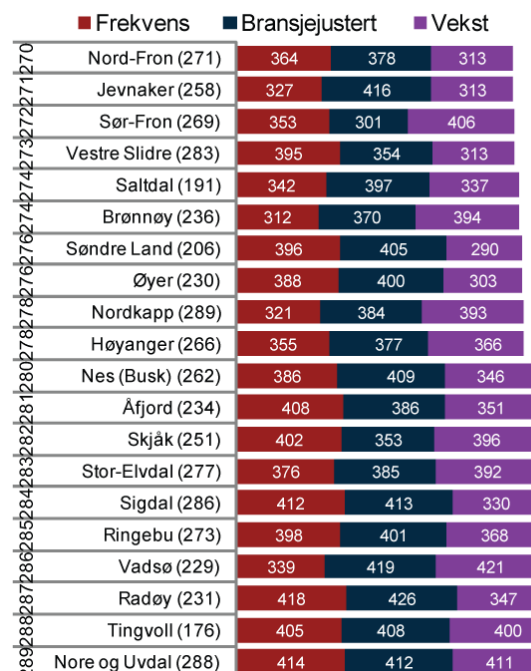
Kommunene med lavest etableringstakt er i stor grad distriktskommuner med lang avstand til nærmeste storby.

Det er spesielt distriktskommunene på Østlandet som hadde lav etableringsaktivitet i 2010. 14 av de 20 kommunene med lavest etableringsaktivitet er fra Østlandet.

Nord-Norge og Vestlandet har bare en kommune hver med på denne lista over svak etableringstakt.

Figur 15: Kommunene med høyest skår på etableringsindeksen. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre etableringsindikatorerne blant alle landets 430 kommuner. Tallene i parentes angir kommunens rangering siste fem år.

Figur 16: Kommunene med lavest skår på etableringsindeksen. Tallene i figuren viser rangeringsnummeret for de tre etableringsindikatorerne blant alle landets 430 kommuner. Tallene i parentes angir kommunens rangering siste fem år.

Næringslivets størrelse for regioner

Den siste indikatoren i NæringsNM er næringslivets relative størrelse, eller næringstetthet. Dette måles som antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen. Regioner med et relativt stort næringsliv skårer da høyere enn regioner med lite næringsliv.

Oslo er ikke bare den største kommunen i folketall. Den relative størrelsen til næringslivet i Oslo er også den høyeste i landet blant regioner. I Oslo tilsvarende antall sysselsatte i næringslivet 53,0 prosent av folketallet. Ettersom Oslo det siste tiåret også har hatt en sterkere befolkningsvekst enn næringslivsvekst, har den relative størrelsen sunket fra 61,9 prosent i 2000.

I de andre store byregionene, som Bergen, Stavanger og Trondheim, øker næringstettheten, ettersom næringslivet der vokser raskere enn befolkningen.

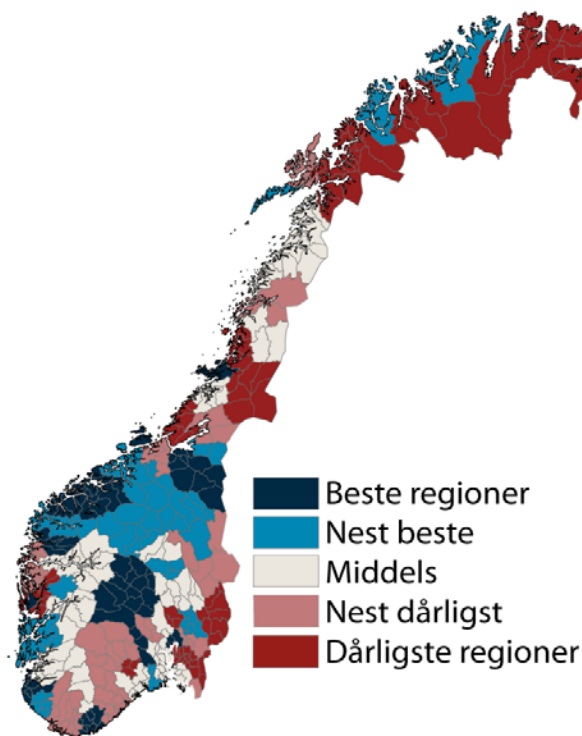
Akershus Vest (Asker og Bærum) er nest størst, når det gjelder næringstetthet. Stavangerregionen er på tredjeplass, mens Bergen- og Askøyregionen er på fjerdeplass.

Av regionene med høy næringstetthet skiller Hallingdal og Storfjord seg ut ved ikke å være utpregede byregioner.

Regioner med lav næringstetthet ligger ofte inntil de store byene med mye pendling inn til disse.

1	Oslo (1)	53,0
2	Kongsberg/Numedal (6)	44,1
3	Akershus Vest (5)	43,7
4	Bergen (2)	42,7
5	Stavangerregionen (4)	42,4
6	Storfjord (3)	39,2
7	Hitra/Frøya (13)	38,2
8	Ålesundregionen (7)	37,2
9	Hallingdal (9)	37,1
10	Kristiansandreg (22)	36,7

Figur 17: Regioner med høyest næringstetthet i 2010. Tallene i parentes er regionenes rangering i 2000.

74	Midt-Troms (66)	26,1
75	Midt-Finnmark (81)	26,0
76	Hadeland (80)	25,3
77	Follo (79)	25,0
78	Glåmdal (70)	24,9
79	Øygarden og Sotra (83)	24,2
80	Midt-Telemark (77)	23,8
81	Bjørnefjorden (82)	23,8
82	Nord-Troms (76)	23,6
83	Osterfjorden (75)	21,1

Figur 18: Regioner med lavest næringstetthet i 2010. Tallene i parentes angir regionenes rangering i 2000.

Næringslivets størrelse for kommuner

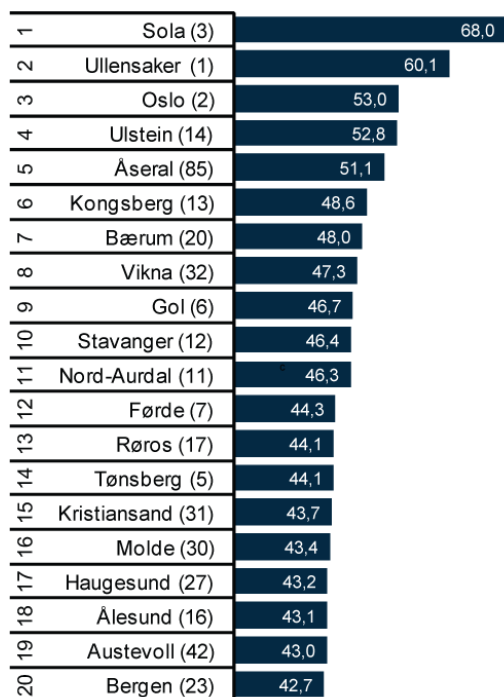
Variasjonen mellom kommunene med hensyn til næringslivets størrelse er langt større enn for regioner. Det kommer av at det er lettere å pendle mellom kommuner enn mellom regioner.

Sola hadde høyest næringsstetthet i landet i 2010. Fram til 2006 hadde Ullensaker høyest næringsstetthet, men Ullensaker er nå nummer to. Oslo er på tredjeplass blant kommunene.

Byene dominerer listen over kommuner med høyest næringsstetthet.

Ulstein, Åseral, Vikna, Gol, Nord-Aurdal, Vikna og Austevoll er kommuner med høy næringsstetthet, som ikke er bykommuner. Austevoll er inne på listen over de 20 kommunene med høyest næringsstetthet for første gang.

Åseral, Vikna og Austevoll er kommuner som var langt fra topp 20 i næringsstetthet i 2000, men som har hatt en rask vekst i næringslivet. Byene Kristiansand og Haugesund har også fått økt næringsstetthet, et uttrykk for at næringslivet har vokst raskere enn befolkningen. Trondheim har gått motsatt vei, og er nå ute av topp 20-listen.

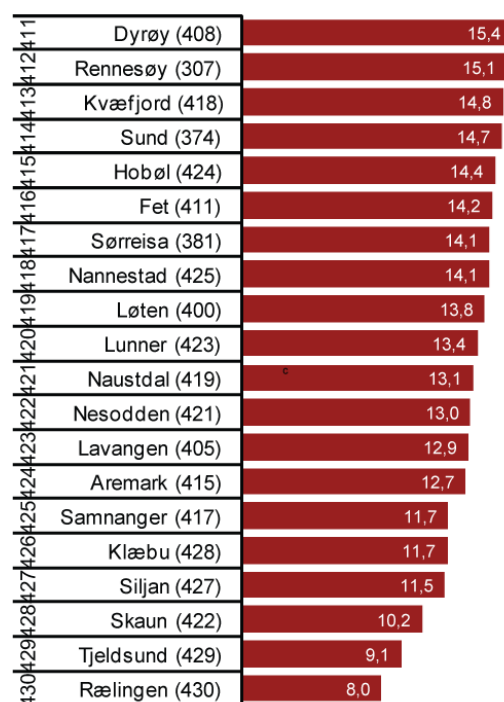

Figur 19: Kommunene med høyest næringsstetthet. Tallene i parentes er tilsvarende rangering i 2000.

Rælingen er kommunen i landet med lavest næringsstetthet. I Rælingen tilsvarende antall arbeidsplasser i næringslivet bare 8,0 prosent av folketallet. Rælingen har hatt lavest næringsstetthet i alle år siden 2000.

Kommuner med svært lav næringsstetthet ligger nesten alltid inntil større byer, og befolkningen kan dermed pendle ut til disse byene.

Rennesøy har hatt den største nedgangen i næringsstettheten. Rennesøy har hatt en kraftig befolkningsvekst siden 2000 samtidig med at næringslivet er redusert.

Figur 20: Kommunene med lavest næringsstetthet. Tallene i parentes er tilsvarende rangering i 2000.

NæringsNM for fylkene

Vi kan benytte samme datagrunnlag som i foregående kapitler og se på næringsutviklingen også i fylkene. Vi har brukt tre indikatorer hvor vi har tall tilbake til 2000: Andel foretak med positivt resultat, andel foretak med realvekst og etableringsfrekvensen. Verdiene for disse tre indikatorene er transformert til en skala fra 0=Dårligste fylke til 10=Beste fylke og så lagt sammen.

Sør-Trøndelag er det beste fylket i NæringsNM 2011. Sør-Trøndelag var også best i 2002.

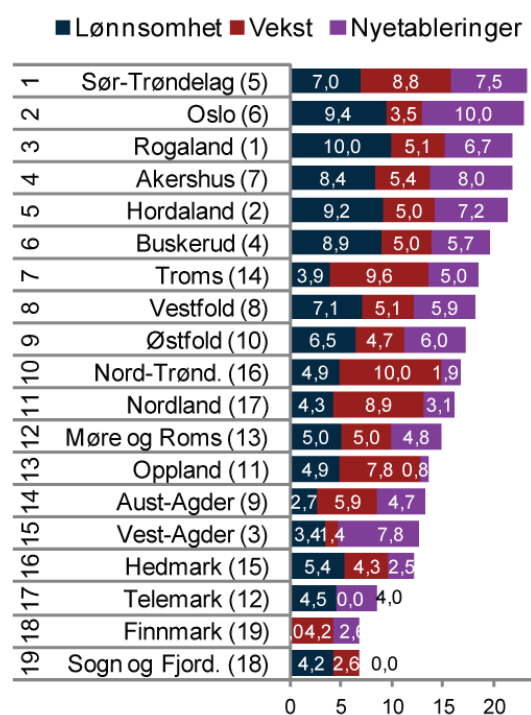
Fjorårets vinner var Oslo, de er på andreplass i år. Oslo har variert mye, og er nummer seks av fylkene for det siste tiåret.

Når vi ser på næringsutviklingen i hele det siste tiåret, er Rogaland best. Rogaland har vært nummer en eller to de siste åtte årene. I NæringsNM 2011 er Rogaland nummer tre.

Akershus på fjerdeplass er på vei opp etter en, for Akershus å være, svak tiendeplass i fjor. Hordaland og Buskerud er på femte- og sjetteplass i årets NæringsNM for fylker. Dette er fylker som har gjort det jevnt bra tidligere også. Hordaland er nest beste fylke i et tiårsperspektiv.

Sogn og Fjordane er rangert sist av fylkene i NæringsNM 2011, mens Finnmark er nest sist. De samme fylkene er også sist sammenlagt de siste ti årene, men i omvendt rekkefølge.

Vest-Agder er kanskje den største negative overraskelsen. Vest-Agder har mange gode plasseringer, og er tredje beste fylke de siste ti årene. Årets 15. plass er derfor utypisk for dette fylket.

Figur 21: NæringsNM for fylkene 2011. Hver indikator varierer fra 0=Dårligste fylke til 10=Beste fylke. Tallene i parentes viser rangeringen til fylket for de siste ti årene.

Fylker med størst framgang

Fire av fylkene i Norge rykket opp mange plasseringer i årets NæringsNM.

Akershus gikk fra tiendeplass til fjerdeplass. Fjorårets tiendeplass var den svakeste plasseringen til Akershus siden 2000.

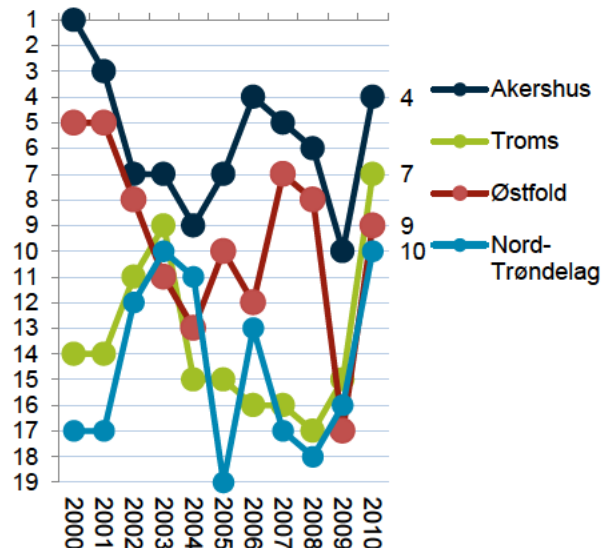
Troms ble nummer sju av fylkene i NæringsNM 2011. Det er den beste plasseringen Troms har hatt, og åtte plasser bedre enn 15. plassen i 2010.

Østfold ble nummer ni, opp åtte plasser etter den svakeste plasseringen som de har hatt i NæringsNM, nummer 17, i 2010.

Nord-Trøndelag tangerte sin bestenotering med tiendeplass i 2010.

For Akershus og Østfold ser den sterke framgangen ut til å være en reaksjon på uvanlige svake plasseringer i fjor. Begge disse fylkene har hatt bedre plasseringer tidligere.

For Troms og Nord-Trøndelag leder framgangen til bestenoteringer for disse fylkene.

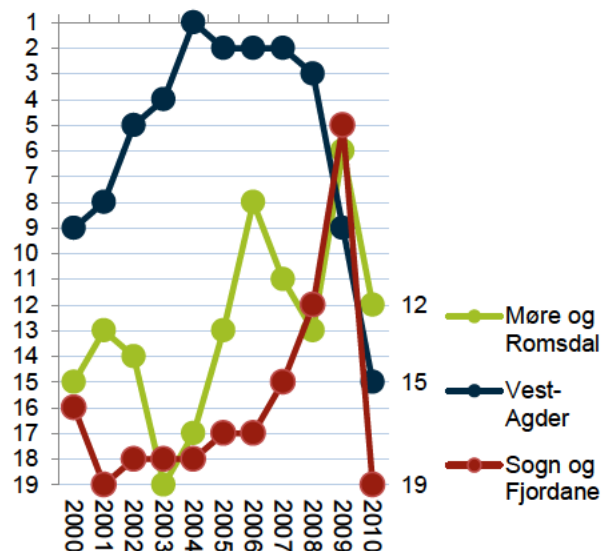
Figur 22: Rangeringen til Vest-Agder, Troms, Østfold og Nord-Trøndelag i NæringsNM de siste ti årene. Fylkene er rangert fra 1 som er beste fylke, til 19 som er dårligste fylke.

Fylker med størst tilbakegang

Sogn og Fjordane, Vest-Agder og Møre og Romsdal hadde størst tilbakegang av fylkene i NæringsNM 2011.

Vest-Agder var beste fylke i 2004, og nest beste fylke i de tre påfølgende årene. I 2009 var Vest-Agder ett av fylkene med sterkest nedgang, og denne nedgangen har fortsatt. I NæringsNM 2011 er Vest-Agder nummer 15 av 19 fylker.

Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal hadde begge sine beste plasseringer i fjorårets NæringsNM. I årets NæringsNM får begge fylkene en sterk nedgang, og Sogn og Fjordane havner nå på sisteplass av alle fylkene.

Figur 23: Rangeringen til Møre og Romsdal, Vest Agder og Sogn og Fjordane i NæringsNM de siste ti årene. Fylkene er rangert fra 1 som er beste fylke, til 19 som er dårligste fylke.

Beste region de siste ti årene

Stavangerregionen har vært den klart beste næringsregionen siden 2000.

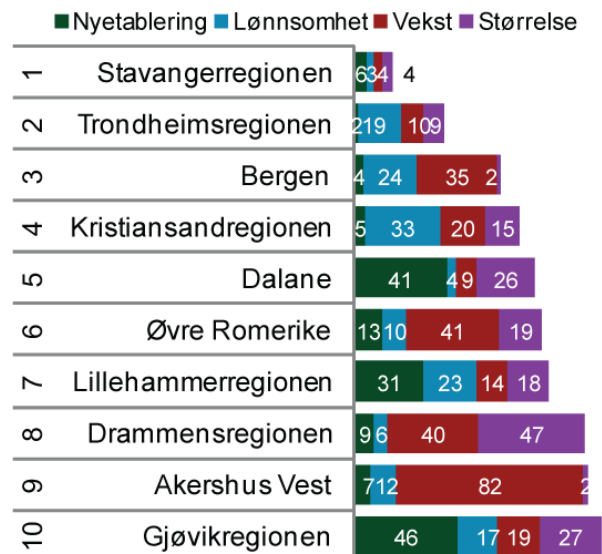
Trondheimsregionen er en klar nummer to.

Bergen er nummer tre og Kristiansandregionen nummer fire.

Oslo er nummer 12, og faller dermed ut av topp ti-listen. Akershus Vest, Øvre Romerike og Drammensregionen er inne blant de ti beste regionene. Dette er regioner som ligger innenfor den funksjonelle Osloregionen.

Dalane, som er nummer fem, grenser til Stavangerregionen i nord.

Gjøvikregionen på tiendeplass er den eneste regionen blant de ti beste som ikke grenser til en av de største byene.

Figur 24: De ti beste regionene i NæringsNM sammenlagt fra 2000 til 2010.

Beste kommune de siste ti årene

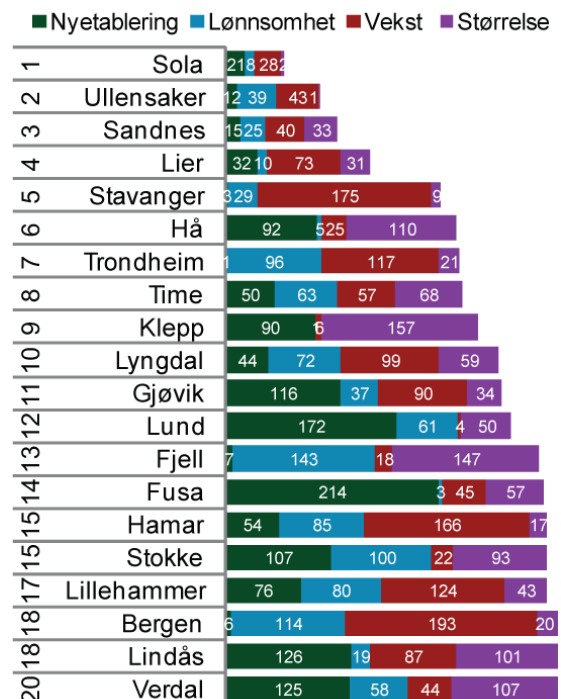
Listen over de 20 beste næringskommunene etter 2000 viser samme mønster som for regionene ved at de fleste kommunene er lokalisert nær en av de største byene. Det er spesielt mange kommuner rundt Stavanger, som er den femte beste næringskommunen de siste ti årene. Sola på førsteplass og Sandnes på tredjeplass grenser til Stavanger. Hå, Time, Klepp og Lund ligger alle i "Greater Stavanger Region".

Bergen på 18. plass trekker med seg Fjell, Fusa og Lindås på listen over de 20 beste kommunene i det siste tiåret.

Selve Oslo kommune er nummer 65 i Nærings-NM for de siste ti årene, mens Ullensaker på andreplass og Lier på fjerdeplass er innenfor den funksjonelle Osloregionen.

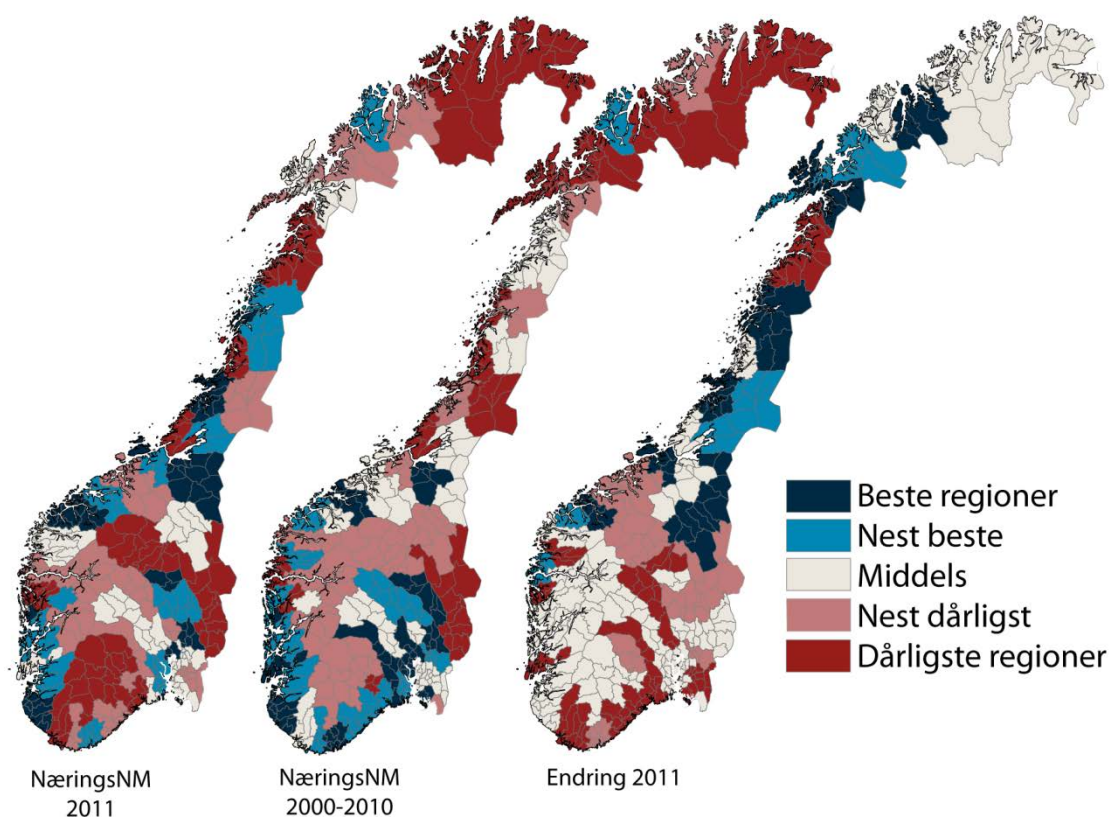
Trondheim er nummer sju, men vi merker oss at det ikke er noen av de tilgrensende kommunene til Trondheim med på listen.

Kommuner på listen som ligger utenfor storbyregionene, er Lyngdal på tiendeplass, videre finner vi mjøsbyene Gjøvik, Hamar, Lillehammer, samt Stokke og Verdal på topp 20 listen.

Figur 25: De 20 beste kommunene i NæringsNM sammenlagt fra 2000 til 2010.

Utviklingstrekk

Figur 26: Kart som viser regionenes resultat i NæringsNM 2011 til venstre, sammenlagte resultater fra perioden 2001–2010 i midten, og regionenes forbedring i 2011 i forhold til perioden 2001–2010 til høyre.

Kartet med NæringsNM 2011 til venstre viser at næringsutviklingen i Norge er jevnere fordelt enn tidligere. Det er nå både gode og svake regioner i alle landsdeler.

I kartet som viser resultatene for NæringsNM i perioden 2001–2010 ser vi at det er en konsentrasjon av regioner med god næringsutvikling på det sentrale Østlandet, langs kysten på Sørlandet, og langs kysten fra Rogaland til Møre.

Kartet til høyre viser endringer i regionenes rangering i NæringsNM 2011 i forhold til NæringsNM for det forutgående tiåret. Vi merker oss at alle regionene med høyest forbedring er fra Dovre og nordover. De fleste regionene i Trøndelag, Nordland og Troms har hatt sterk forbedring i sine plasseringer i NæringsNM 2011. Salten er et unntak, og er eneste region i Nord-Norge som har hatt en relativ tilbakegang i NæringsNM i år.

Regionene lengst sør har nesten alle hatt tilbakegang. Nesten alle regionene sør i landet har enten stått stille eller hatt relativ tilbakegang. Mange regioner i Agder, Telemark og Østfold har gått tilbake.

Regionene i Rogaland og ytre Hordaland har stort sett stått stille, men de kunne da heller ikke hatt særlig framgang, ettersom de i fjor – og flere tidligere år, var blant de beste regionene i landet.

Vedlegg - Liste over regionene

Tabellen under viser en fullstendig oversikt over alle regionene, rangert etter samlet plassering i årets NæringsNM. Alle indikatorene er gitt som rangeringsnummer, der beste region har nummer 1 og dårligste region nummer 83.

NM 2011	Region	Kommuner	Nyetablering	Lønnsomhet	Vekst	Størrelse	NM 2000-2011
1	Stavangerregionen	Stavanger, Sandnes, Randaberg, Rennesøy, Kvitsøy, Sola, Gjesdal, Time, Klepp, Hå	7	2	35	4	1
2	Trondheimsregionen	Trondheim, Klæbu, Selbu, Malvik, Melhus, Skaun, Midtre Gauldal	1	13	29	11	2
3	Ålesundregionen	Skodje, Ålesund, Haram, Sandøy, Sula, Giske	17	21	21	8	22
4	Øvre Romerike	Nes, Hurdal, Gjerdrum, Eidsvoll, Ullensaker, Nannestad	4	14	27	27	7
5	Rørosregionen	Røros, Holtålen, Tydal	24	36	8	12	43
6	Bergen	Bergen	3	17	62	5	3
7	Akershus Vest	Asker, Bærum	10	23	59	3	5
8	Oslo	Oslo	4	24	68	1	6
9	HALD	Dønna, Leirfjord, Alstahaug, Herøy	35	4	2	61	62
10	Hitra/Frøya	Hitra, Frøya	39	57	1	7	35
11	Lillehammerregionen	Lillehammer, Øyer, Gausdal	55	6	24	20	10
11	Stjørdalsregionen	Meråker, Stjørdal, Frosta	26	33	18	28	28
11	Kystgruppen	Væknå, Leka, Nærøy	78	7	5	15	57
14	Dalane	Eigersund, Lund, Bjerkreim, Sokndal	69	3	10	26	9
15	Søre Sunnmøre	Ulstein, Vanylven, Sande, Herøy, Hareid, Volda, Ørsta	46	12	40	13	27
16	Storfjord	Sykkylven, Ørskog, Norddal, Stranda, Stordal	19	60	30	6	39
16	Midtre Namdal	Namdalseid, Overhalla, Fosnes, Namsos, Flatanger	54	15	4	42	52
18	Ranaregionen	Hemnes, Rana, Nesna	28	28	7	54	56
19	Drammensregionen	Røyken, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Hurum, Svelvik, Sande, Drammen	9	15	49	50	8
20	Tromsøregionen	Balsfjord, Tromsø, Karlsøy	20	53	27	24	20
21	Ryfylke	Forsand, Finnøy, Suldal, Hjelmeland, Strand	21	18	60	34	22
22	Ytre Helgeland	Lurøy, Træna, Rødøy	8	31	46	49	71
23	Kristiansandregionen	Birkenes, Vennesla, Songdalen, Kristiansand, Søgne, Lillesand, Iveland	2	79	47	10	4
24	Innherred	Steinkjer, Levanger, Verdal, Verran, Inderøy	44	22	17	56	40
25	Orkdalregionen	Orkdal, Meldal, Agdenes, Hemne, Snillfjord	41	44	6	52	53
26	Romsdal	Molde, Nesset, Rauma, Midsund, Vestnes, Fræna, Aukra	16	51	61	16	14
27	Hamarregionen	Hamar, Ringsaker, Løten, Stange	18	18	64	47	15
27	Tønsbergregionen	Andebu, Re, Stokke, Tjøme, Horten, Holmestrand, Nøtterøy, Tønsberg, Hof	24	49	33	41	21
27	Voss	Voss	64	33	18	32	31
27	Mosjøregionen	Vefsn, Grane, Hattfjelldal	82	1	21	43	48

31	Bjørnefjorden	Fusa, Os, Samnanger	22	5	43	80	24
32	Sunnhordland	Fitjar, Stord, Bømlo, Sveio, Tysnes, Etne, Austevoll, Kvinnherad	22	27	76	33	26
33	Gjøvikregionen	Østre Toten, Søndre Land, Nordre Land, Vestre Toten, Gjøvik	57	48	20	36	19
34	Hallingdal	Ål, Hol, Nes, Hemsedal, Flå, Gol	62	75	16	9	38
35	Sandefjord/Larvik	Larvik, Sandefjord, Lardal	28	41	73	21	11
36	Nedre Romerike	Skedsmo, Nittedal, Lørenskog, Rælingen, Sørum, Aurskog Høland, Fet	4	45	55	62	25
37	Haugesundregionen	Haugesund, Vindafjord, Sauda, Bokn, Karmøy, Tysvær, Utsira	42	39	68	18	13
37	Ofoten	Tysfjord, Tjeldsund, Ballangen, Narvik, Evenes	38	51	10	68	60
39	Øygarden og Sotra	Fjell, Øygarden, Sund, Askøy	11	67	13	79	31
40	Mossregionen	Moss, Råde, Rygge, Våler	14	72	45	40	34
40	Nedre Glomma	Hvaler, Fredrikstad, Sarpsborg	13	43	67	48	16
42	Follo	Frogn, Nesodden, Enebakk, Oppegård, Ski, Vestby, Ås	15	30	52	77	44
43	Midt-Buskerud	Sigdal, Krødsherad, Modum	80	8	36	51	44
44	Ringerike/Hole	Ringerike Hole	58	10	74	37	17
44	Vesterålen	Andøy, Hadsel, Bø, Øksnes, Sortland, Lødingen,	37	74	15	53	79
46	Fjellregionen	Rendalen Os, Follidal, Alvdal, Tynset, Tolga	79	61	10	31	65
46	Sunnfjord	Gaular, Førde, Flora, Naustdal, Jølster	76	9	82	14	18
48	Halden	Halden	32	66	26	60	50
48	Nordfjord	Selje, Eid, Bremanger, Gloppen, Stryn, Hornindal, Vågsøy	61	50	51	22	55
50	Hardanger	Ulvik, Kvam, Granvin, Odda, Ullensvang, Eidfjord, Jondal	64	35	41	45	54
51	Oppdal/Rennebu	Rennebu, Oppdal	64	53	50	19	47
52	Hadeland	Lunner, Jevnaker, Gran	63	11	38	76	49
52	Arendalregionen	Åmli, Risør, Grimstad, Arendal, Gjerstad, Vegårshei, Froland, Tvedestrand	28	61	44	55	33
54	Kongsberg/Numedal	Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal	70	38	79	2	12
55	Sogn	Årdal, Balestrand, Luster, Vik, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Høyanger	48	42	62	39	58
56	Valdres	Øystre Slidre, Vestre Slidre, Nord-Aurdal, Etnedal, Sør-Aurdal, Vang	73	26	76	17	30
57	Lofoten	Røst, Flakstad, Vestvågøy, Vågan, Værøy, Moskenes	77	80	14	25	75
57	Midt-Troms	Tranøy, Lenvik, Torsken, Sørreisa, Målselv, Berg, Bardu, Dyrøy	50	20	52	74	68
59	Sør-Troms	Ibestad, Bjarkøy, Skånland, Kvæfjord, Harstad, Gratangen, Lavangen, Salangen	60	39	31	69	70
60	Mandalsregionen	Audnedal, Marnardal, Åseral, Mandal, Lindesnes	12	56	71	63	29
60	Nord-Troms	Storfjord, Kvænangen, Lyngen, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa	40	71	9	82	83
62	Indre Østfold	Rømskog, Hobøl, Rakkestad, Skiptvet, Eidsberg, Askim, Trøgstad, Marker, Spydeberg, Aremark	33	28	74	71	46
63	HAFS	Solund, Fjaler, Hyllestad, Askvoll, Gulen	71	77	3	57	76
64	Indre Namdal	Høylandet, Lierne, Grong, Namsskogan, Røyrvik, Snåsa	42	59	39	70	78
65	Midt-Telemark	Nome, Bø, Sauherad	52	46	34	81	69
65	Nordmøre	Kristiansund, Rindal, Smøla, Halså, Sunndal, Tingvoll, Aure, Gjemnes, Frei, Averøy, Eide, Sunndal	47	64	72	30	51
67	Setesdal	Bygland, Evje og Hornnes, Valle, Bykle	68	81	21	46	61
68	Nordhordland	Fedje, Radøy, Austrheim, Meland, Masfjorden, Lindås	73	24	54	66	37
68	Fosen	Mosvik, Osen, Leksvik, Åfjord, Bjugn, Rissa, Ørland, Roan	31	82	37	67	73
70	Vest-Finnmark	Loppa, Måsøy, Hasvik, Alta, Hammerfest, Kvalsund, Nordkapp	64	75	57	23	63
71	Grenland	Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Kragerø, Drangedal	34	68	81	38	36

72	Sør-Helgeland	Brønnøy, Vevelstad, Sømna, Vega, Bindal	81	37	32	72	82
73	Nord-Gudbrandsdal	Sel, Lesja, Dovre, Vågå, Skjåk, Lom	75	77	42	29	64
73	Salten	Bodø, Hamarøy, Steigen, Meløy, Saltdal, Beiarn, Fauske, Sørfold, Gildeskål	45	58	76	44	40
75	Vest-Telemark	Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje	72	68	25	59	66
76	Øst-Telemark	Notodden, Tinn, Hjørtedal	49	32	80	64	66
76	Lister	Sirdal, Flekkefjord, Farsund, Lyngdal, Hægebostad, Kvinesdal	27	70	70	58	42
78	Midt-Finnmark	Guovdageaidnu-Kautokeino, Lebesby, Porsanger, Karasjok, Deatnu-Tana	50	47	58	75	80
79	Sør Østerdal	Stor-Elvdal, Åmot, Trysil, Elverum, Engerdal	56	65	47	65	72
80	Osterfjorden	Vaksdal, Modalen, Osterøy	53	55	65	83	74
81	Midt-Gudbrandsdal	Sør-Fron, Ringeby, Nord-Fron	83	83	56	35	59
82	Glåmdal	Nord-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Sør-Odal, Kongsvinger	59	63	65	78	77
82	Øst-Finnmark	Sør-Varanger, Båtsfjord, Unjargga-Nesseby, Berlevåg, Gamv k, Vadsø, Vardø	36	73	83	73	81

Regioninndelingen:

Regioninndelingen som brukes i NæringsNM er såkalte "politiske regioner". Det er kommuner som selv har innledet samarbeid i form av regionråd eller interkommunale næringssselskap. I noen tilfeller er regioninndelingen basert på inndelinger som brukes av fylkeskommunen. De fleste kommuner i landet kan plasseres i slike politiske regioner, med unntak av Finnmark. For Finnmark er det gjort en regioninndeling basert på eget skjønn. For Helgeland er det også blitt gjort visse avvik, ettersom det regionale samarbeidet der har ført til ulogiske regioninndelinger hvor kommunene ikke henger sammen. Regioninndelingen endres når kommunene endrer regiontilhørighet, og regioninndelingen i årets NæringsNM er ikke den samme som tidligere. De historiske tallene er regnet tilbake med den nye regioninndelingen.

Indikatorer for nyetablering:
1. Etableringsfrekvens. Antall nyregistrerte foretak i et år som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året. Bare foretakstypene ASA, AS, ENK, DA, BA, ANS og NUF er tatt med. Rene holdingselskaper er tatt ut av statistikken. Alle tall er basert på Enhetsregisteret.
2. Bransjejustert etableringsfrekvens. Her er etableringsfrekvensene regnet ut på landsbasis for alle bransjer etter NACE 2007 2-siffer kategorisering. Deretter har vi beregnet forventet antall nyregistreringer i hver enkelt region dersom de hadde hatt gjennomsnittlig etableringsfrekvens i hver enkelt bransje. Avviket mellom den beregnede etableringsfrekvensen og den faktiske danner utgangspunktet for denne indikatoren.
3. Vekst i antall foretak. Her er det tatt utgangspunkt i samme metode som etableringsfrekvensen, men gjort fradrag for nedlagte foretak. Dermed er det netto tilvekst i antall foretak som er indikatoren.

Indikatorer for lønnsomhet:
1. Andel foretak med positivt resultat før skatt. Alle regnskapspliktige foretak er med i statistikken, som er basert på tall fra Brønnøysundregisteret.
2. Andel foretak med positivt resultat før skatt, men korrigert for bransjestrukturen. Samme metode for bransjejustering som for nyetablering.
3. Andel foretak med positiv egenkapital.

Indikatorer for vekst:
1. Andel foretak med vekst i omsetning større enn konsumprisindeksen. Alle regnskapspliktige foretak er med i statistikken, som er basert på tall fra Brønnøysundregisteret.
2. Andel foretak med vekst i omsetning større enn konsumprisindeksen, men korrigert for bransjestrukturen. Samme metode for bransjejustering som for nyetablering og lønnsomhet.
3. Andel foretak med vekst i verdiskaping. Verdiskapingen er målt som summen av driftsresultat og lønnskostnader i bedriftsregnskapene.

Indikator for næringslivets størrelse:
1. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av folketallet. Tallene er hentet fra statistikkbanken i SSB.

For alle de tre indikatorene for nyetablering er det beregnet rangeringsnummer for regionene fra 1 til 83. Dermed er rangeringsnumrene lagt sammen, og summen av rangeringsnumrene er grunnlaget for etableringsindeksen. I regiontabellen er rangeringsnummeret for etableringer vist etter at de tre etableringsindikatorene er slått sammen. Denne framgangsmåten er repetert for lønnsomhet og vekst. For næringslivets størrelse er det bare en indikator som danner grunnlaget for rangeringsnumrene.

Til slutt er rangeringsnumrene for de fire målene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse lagt sammen, for å danne grunnlaget for NæringsNM.

